

Rolnummers 3943, 3949 en 4001
Arrest nr. 130/2006 van 28 juli 2006

A R R E S T

In zake :

- de beroepen tot vernietiging van artikel L4155-1, tweede lid, 6°, van het Wetboek van de plaatselijke democratie en de decentralisatie, zoals gewijzigd bij artikel 49 van het decreet van het Waalse Gewest van 8 december 2005, ingesteld door P. Boucher en J.-M. Cheffert;
- het beroep tot vernietiging en de vordering tot schorsing van artikel L4142-1, § 4, 1°, van het Wetboek van de plaatselijke democratie en de decentralisatie, vervat in boek I van deel IV van dat Wetboek, zoals dat boek I is vervangen door artikel 2 van het decreet van het Waalse Gewest van 1 juni 2006, ingesteld door P. Boucher.

Het Arbitragehof,

samengesteld uit de voorzitters M. Melchior en A. Arts, en de rechters P. Martens, R. Henneuse, M. Bossuyt, E. De Groot, L. Lavrysen, A. Alen, J.-P. Snappe, J.-P. Moerman, E. Derycke en J. Spreutels, bijgestaan door de griffier P.-Y. Dutilleux, onder voorzitterschap van voorzitter M. Melchior,

wijst na beraad het volgende arrest :

*

* *

I. *Onderwerp van de beroepen en de vordering en rechtspleging*

a. Bij verzoekschriften die aan het Hof zijn toegezonden bij op 17 en 28 maart 2006 ter post aangetekende brieven en ter griffie zijn ingekomen op 20 en 29 maart 2006, zijn beroepen tot vernietiging ingesteld van artikel L4155-1, tweede lid, 6°, van het Wetboek van de plaatselijke democratie en de decentralisatie, zoals gewijzigd bij artikel 49 van het decreet van het Waalse Gewest van 8 december 2005 (bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad* van 2 januari 2006), door P. Boucher, wonende te 1300 Waver, Venelle aux Cyprès 21, en J.-M. Cheffert, wonende te 5590 Ciney, Le Bragard 7.

De vorderingen tot schorsing van dezelfde decretale bepaling, ingediend door dezelfde verzoekende partijen, zijn verworpen bij het arrest nr. 84/2006 van 17 mei 2006, bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad* van 17 juli 2006.

b. Bij verzoekschrift dat aan het Hof is toegezonden bij op 16 juni 2006 ter post aangetekende brief en ter griffie is ingekomen op 20 juni 2006, heeft P. Boucher, wonende te 1300 Waver, Venelle aux Cyprès 21, een beroep tot vernietiging en een vordering tot schorsing ingesteld van artikel L4142-1, § 4, 1°, van het Wetboek van de plaatselijke democratie en de decentralisatie, vervat in boek I van deel IV van dat Wetboek, zoals dat boek I is vervangen door artikel 2 van het decreet van het Waalse Gewest van 1 juni 2006 (bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad* van 9 juni 2006).

Die zaken, ingeschreven onder de nummers 3943, 3949 en 4001 van de rol van het Hof, werden samengevoegd.

a. *In de zaken nrs. 3943 en 3949*

De Waalse Regering heeft een memorie ingediend, P. Boucher, verzoekende partij in de zaak nr. 3943, heeft een memorie van antwoord ingediend en de Waalse Regering heeft ook een memorie van wederantwoord ingediend.

Bij beschikking van 7 juni 2006 heeft het Hof de zaken in gereedheid verklaard en de dag van de terechtzitting bepaald op 21 juni 2006, na de Waalse Regering te hebben uitgenodigd aan het Hof en aan de verzoekende partijen uiterlijk op 15 juni 2006 het integraal verslag van het bestreden decreet mede te delen.

Bij beschikking van 14 juni 2006 heeft het Hof de partijen uitgenodigd zich op de terechtzitting van 21 juni 2006 nader te verklaren over de weerslag, op de beroepen, van het decreet van het Waalse Gewest van 1 juni 2006 « tot wijziging van Boek I van Deel IV van het Wetboek van de plaatselijke democratie en de decentralisatie », bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad* van 9 juni 2006.

Op de openbare terechtzitting van 21 juni 2006 :

- zijn verschenen :

. Mr. F. Belleflamme, tevens *loco* Mr. J. Bourtembourg, advocaten bij de balie te Brussel, voor de verzoekende partij in de zaak nr. 3943;

. Mr. J.-M. Dermagne, advocaat bij de balie te Dinant, voor de verzoekende partij in de zaak nr. 3949;

. Mr. M. Uyttendaele, advocaat bij de balie te Brussel, voor de Waalse Regering;

- hebben de rechters-verslaggevers J.-P. Moerman en E. De Groot verslag uitgebracht;

- zijn de voornoemde advocaten gehoord;

- na een gedachtewisseling tussen het Hof en de raadslieden van de partijen, heeft het Hof, bij monde van zijn voorzitter, - na het gunstig advies van de drie advocaten te hebben verkregen en zich ervan te hebben vergewist dat, in de zaak nr. 4001, de raadsman van de Waalse Regering en de raadsman van de verzoeker verzaakten aan de neerlegging van proceduregeschriften en aan de termijn van vaststelling van die zaak ten gronde - de dag van de terechtzitting voor de pleidooien ten gronde in de zaken nrs. 3943 en 3949 en over de vordering tot schorsing en ten gronde in de zaak nr. 4001 bepaald op 27 juni 2006 om 14.30 uur.

b. *In de zaken nrs. 3943, 3949 en 4001*

Op de openbare terechtzitting van 27 juni 2006 :

- zijn verschenen :

. Mr. J. Bourtembourg en Mr. F. Belleflamme, advocaten bij de balie te Brussel, voor de verzoekende partij in de zaak nr. 3943;

. Mr. M. Uyttendaele, advocaat bij de balie te Brussel, voor de Waalse Regering;

- hebben de rechters-verslaggevers J.-P. Moerman en E. De Groot verslag uitgebracht;

- zijn de voornoemde advocaten gehoord;

- zijn de zaken in beraad genomen.

De bepalingen van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof met betrekking tot de rechtspleging en het gebruik van de talen werden toegepast.

II. *In rechte*

- A -

Wat betreft de gevoegde zaken nrs. 3943 en 3949

Ten aanzien van het belang om in rechte te treden

A.1. De verzoekers verantwoorden hun belang om in rechte te treden met het feit dat zij respectievelijk Waals volksvertegenwoordiger en senator zijn en dat zij zich kandidaat zouden willen stellen voor de provincieraadsverkiezingen en, in geval van een gunstige politieke situatie, eventueel zouden willen meedingen naar een mandaat van provinciaal gedeputeerde. Krachtens de regeling die bestond vóór de aangevochten bepaling, konden zij zich kandidaat stellen voor de provincieraadsverkiezingen en op basis van het resultaat van de verkiezingen beslissen over het mandaat dat zij zouden uitoefenen. Door hun de verplichting op te leggen hun mandaat van volksvertegenwoordiger of senator op te geven alvorens zich kandidaat te kunnen stellen voor de provincieraadsverkiezingen, zonder enige garantie verkozen te zijn en met nog minder garanties zich met succes kandidaat te kunnen stellen voor de verkiezing van de provinciaal gedeputeerden, is de aangevochten bepaling voor hen grieftoudend.

Ten aanzien van het enige middel

A.2. Het enige middel is afgeleid uit de schending van de artikelen 8, 10 en 11 van de Grondwet, al dan niet in samenhang gelezen met artikel 162 ervan en met artikel 25 van het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten.

De verzoekende partijen zijn van mening dat de aangevochten bepaling, die het recht beperkt om zich kandidaat te stellen voor de verkiezingen en een openbaar ambt te bekleden, een onevenredige inbreuk maakt op het bij artikel 8 van de Grondwet toegekende recht. Geen enkel van de argumenten die tijdens de parlementaire voorbereiding werden aangevoerd, kan een dergelijke inbreuk rechtvaardigen. De gegeven verantwoording is trouwens steeds in slechts vage en inconsequente bewoordingen geformuleerd, zonder dat ooit enig concreet element is aangevoerd betreffende het aantal parlementsleden dat zich bij de vorige provincieraadsverkiezingen kandidaat heeft gesteld, betreffende de impact die zij hadden op de verkiezingsuitslag en betreffende het aantal onder hen die uiteindelijk van een provinciaal mandaat hebben afgezien, in het bijzonder wanneer hun lijst aan de provinciale meerderheid kon deelnemen.

In verband met de bekommernis de parlementsleden af te raden het mandaat dat zij van hun kiezers hebben gekregen, op te geven, merken de verzoekende partijen op dat het niet aan het Waalse Gewest toekomt het statuut van de parlementsleden, andere dan de Waalse, te regelen. Bovendien ziet men niet in waarom die bezorgdheid enkel in aanmerking zou worden genomen wanneer het parlementslid zijn mandaat opgeeft om een provinciaal verkozen mandaat op te nemen.

Met betrekking tot het hypothetische feit dat een parlementslid werkelijk de bedoeling zou hebben een parlementair mandaat op te geven ten voordele van zijn provinciaal mandaat, zien de verzoekende partijen niet in waarom een mandaat van provinciaal gedeputeerde noodzakelijkerwijze minder interessant zou moeten worden geacht dan een mandaat van gewoon parlementslid op het vlak van de bevoegdheden en de mogelijkheden om zijn ideeën naar voor te schuiven. In dat opzicht en ook met betrekking tot de derde aangevoerde rechtvaardigingsgrond, namelijk het nefaste gevolg van de virtuele kandidaturen, voeren de verzoekende partijen aan dat de maatregel slechts op een klein aantal personen betrekking heeft, enerzijds, omdat niet zoveel Belgische parlementsleden geneigd zullen zijn zich voor een provinciale verkiezing in Wallonië kandidaat te stellen en, anderzijds, omdat een kandidaat het resultaat van de verkiezingen slechts kan ombuigen indien hij een bijzondere naamsbekendheid en overtuigingskracht bezit. Nu zijn het juist de kandidaten die tot die kleine groep behoren die de eersten zijn om aanspraak te kunnen maken op het ambiëren van een mandaat van provinciaal gedeputeerde, en het is logisch dat de houders van een dergelijk ambt onder meer worden aangewezen onder de personen die reeds een nationaal mandaat hebben uitgeoefend.

De verzoekende partijen klagen het uiterst radicale karakter van de maatregel aan en de grote starheid die hij bij de samenstelling van de instellingen invoert. De decreetgever voert een echte barrière in tussen de provinciale, gewestelijke, nationale of Europese politieke carrières en verplicht het parlementslid het risico dat

inherent is aan ontslag te lopen vóór de provincieraadsverkiezingen, terwijl de betrokkene niet de zekerheid heeft te worden verkozen en hij niet weet of zijn lijst deel zal uitmaken van de provinciale meerderheid. Die hypothese is sterk verschillend van die waarvan het Hof kennis diende te nemen in de zaak die aanleiding heeft gegeven tot het arrest nr. 73/2003 van 26 mei 2003. Door sommige kandidaten van wie is aangetoond dat zij terecht konden hopen een provinciaal mandaat en zelfs een belangrijk provinciaal mandaat uit te oefenen, zeer sterk af te raden zich kandidaat te stellen voor de verkiezing, voert de in het geding zijnde bepaling bij de verkiezingen een distorsie in die minstens even belangrijk is als die welke zij beweert te vermijden. Een essentieel criterium van authenticiteit bij de verkiezingen is juist de concurrentie. De in het geding zijnde bepaling doet dus afbreuk aan de essentie van het recht om te worden verkozen.

A.3.1. De Waalse Regering is in de eerste plaats van mening dat het niet aan de wetgever stond om concrete informatie te verstrekken over de « virtuele kandidaturen ». Die problematiek is goed gekend in het Belgische politieke bestel en is reeds aangeklaagd in de constitutionele rechtsleer alsmede in het reeds geciteerde arrest van het Hof nr. 73/2003.

A.3.2. In verband met de door de verzoekers aangevoerde referentienormen merkt de Waalse Regering op dat, in de uiteenzetting van het middel, tevergeefs wordt gezocht hoe sommige van die bepalingen zouden zijn geschonden. Men ziet niet in welk beginsel vervat in artikel 162 van de Grondwet, dat niet tot de toetsingsnormen behoort waarvan het Hof de inachtneming verzekert, in het geding zou zijn. Men ziet overigens niet in welke categorieën van burgers op discriminerende wijze zouden worden behandeld; het Hof dient dus niet de inachtneming van de artikelen 10, 11 en 162 van de Grondwet te toetsen.

A.3.3. De Waalse Regering tracht vervolgens aan te tonen dat artikel 8 van de Grondwet en artikel 85 van het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten niet worden geschonden door de in het geding zijnde bepaling.

In de eerste plaats is de Waalse Regering van mening dat de decreetgever wel degelijk bevoegd is, vermits de aangevochten bepaling niet ertoe strekt het statuut van de Waalse parlementsleden of van de federale en Europese parlementsleden te regelen. Zij heeft enkel tot doel in de voorwaarden te voorzien waaronder een burger zich kandidaat kan stellen voor de provincieraadsverkiezingen. De wetgever kan aldus weliswaar een maatregel nemen die indirect de uitoefening van andere mandaten beïnvloedt, maar hij blijft binnen de strikte perken van zijn bevoegdheden. Het arrest van het Hof nr. 74/92 van 18 november 1992 wordt aangevoerd ter staving van die stelling. De doelstelling van de wetgever bestaat erin te garanderen dat de kandidaat voor de provincieraadsverkiezingen zijn mandaat daadwerkelijk uitoefent indien hij wordt verkozen, wat tot gevolg kan hebben dat een federaal, regionaal of Europees parlements lid wordt ontraden te verzaken aan het mandaat dat hij daadwerkelijk uitoefent, indien hij niet de zekerheid heeft om tot provincieraadslid te worden verkozen.

De Waalse Regering brengt vervolgens de rechtspraak van het Hof in herinnering in verband met de verkiesbaarheidsvoorwaarden. Het Hof heeft aangenomen dat in bepaalde omstandigheden beperkingen kunnen worden aangebracht aan de verkiesbaarheid. Het meest interessante arrest in dat verband is het reeds geciteerde arrest nr. 73/2003 van 26 mei 2003 dat, volgens sommige auteurs, een nieuw algemeen beginsel van kiesrecht verankert. Daaruit blijkt dat de wetgever het recht om te worden verkozen kan beperken wanneer hij een wettig doel nastreeft. Te dezen bestaat de doelstelling erin de politieke zeden te saneren door toe te laten dat een soort van voorspelbaarheid wordt toegepast op de stem, die impliceert dat de kiezer, wanneer hij zijn stem aan een persoon geeft, vermag te hopen dat wanneer die persoon wordt verkozen, die wel degelijk in de vergadering zitting zal nemen. De partij voert voorts het arrest nr. 71/94 van 6 oktober 1994 en het arrest nr. 25/2002 van 30 januari 2002 aan waarin rekening wordt gehouden met de verwachtingen van de kiezer. Een dergelijke doelstelling is legitiem, zoals professor Verdussen heeft beklemtoond in een nota die in de parlementaire voorbereiding van het decreet is opgenomen.

Wat betreft de inachtneming van het evenredigheidsbeginsel, merkt de Waalse Regering op dat de aangevochten bepaling de enige was aan de hand waarvan de nagestreefde doelstelling kan worden bereikt, vermits een eenvoudige regeling van onverenigbaarheden in dat opzicht vruchteloos is. Bovendien beknot de aangevochten bepaling slechts de vrijheid van een beperkt aantal kandidaten teneinde op onvoorwaardelijke wijze de vrijheid van de kiezers te garanderen en bijgevolg een eerste doelstelling in een democratie te verwezenlijken, met name het nuttig effect van de stem te vrijwaren. De door de verzoekers aangevoerde argumenten treden die vaststelling overigens alleen maar bij. Het staat niet aan een wetgever om een systeem te bevorderen dat bepaalde kandidaten toelaat het mandaat te kiezen dat zij het meest in overeenstemming achten met hun ambities, ten nadele van de transparantie van de verkiezing die wil dat de burger de garantie heeft dat diegene die hij heeft verkozen daadwerkelijk de aan hem toevertrouwde functie zal uitoefenen. De Waalse

Regering beklemtoont tenslotte dat de sanering van het democratisch bestel tot gevolg heeft dat de overgang van een verantwoordelijke van het ene beleidsniveau naar het andere wordt bemoeilijkt; het daaruit voortvloeiende nadeel blijkt marginaal in vergelijking met de door de in het geding zijnde norm geboden voordelen. Bovendien verbiedt niets een regionale, federale of Europese beleidsverantwoordelijke om zich geheel in te zetten voor het provinciale niveau, door, via voorafgaand ontslag, de kiezer de eerlijkheid van zijn bedoelingen en zijn engagement te betonen.

A.4. P. Boucher antwoordt aan de Waalse Regering dat hij de wijze betwist waarop de door de wetgever nagestreefde doelstellingen te dezen worden geconcretiseerd maar dat hij eveneens de nagestreefde doelstelling betwist die erin bestaat de parlementsleden te ontraden te verzaken aan hun mandaat. Een dergelijke doelstelling overschrijdt kennelijk de bevoegdheden van het Waalse Gewest. In rechte kan het Hof enkel het « regionale » deel van de bekendgemaakte bedoeling in overweging nemen, dit wil zeggen de doelstelling die erin bestaat de kandidaten die niet de bedoeling hebben om zitting te nemen, af te raden om zich kandidaat te stellen bij de gewestelijke verkiezingen. Niets laat echter toe te vermoeden dat de parlementsleden die kandidaat zijn bij de provincieraadsverkiezingen niet de bedoeling hebben om zitting te nemen en derhalve dat hun kandidatuur de kiezer zou bedriegen. Aan een steunkandidatuur kan overigens enkel worden gedacht voor een vrij belangrijke politicus. Bij gebrek aan een minimum aan informatie kan de algemene doelstelling die erin bestaat eerlijke verkiezingen te garanderen, niet in aanmerking worden genomen vermits niets het mogelijk maakt te betogen dat de bestreden bepaling net zo goed eerlijke kandidaturen als steunkandidaturen in de weg zou staan.

De verzoeker antwoordt ten slotte, in verband met de evenredigheid van de maatregel, dat de enkele kandidaten op wie de bepaling betrekking heeft op radicale wijze worden geraakt in een fundamenteel recht vermits de verkiesbaarheid hun eenvoudigweg wordt onttrokken. Op het vlak van de fundamentele rechten gaat het om een ernstige schending. Zij kan in het bijzonder niet worden geduld door diegenen die, zoals de verzoeker, daadwerkelijk de bedoeling hebben om zitting te nemen als provincieraadslid indien ze worden verkozen. Er bestaat evenwel een minder nadelig middel om de doelstelling te bereiken : de wetgever zou bijvoorbeeld kunnen bepalen dat verkozen provincieraadsleden gedurende een minimumperiode, zij het enkele dagen, ertoe gehouden zijn zitting te nemen, waardoor ze ertoe zouden worden verplicht ontslag te nemen uit alle onverenigbare functies, betrekkingen en opdrachten.

A.5.1. De Waalse Regering repliceert dat bij ontstentenis van een antwoord van de verzoeker in verband met de vraag welke categorieën van burgers verschillend worden behandeld, het Hof de aangevochten norm niet dient te toetsen aan het gelijkheidsbeginsel.

A.5.2. Wat betreft de vergelijking met het reeds geciteerde arrest nr. 73/2003, repliceert de Waalse Regering dat het beginsel van het nuttig effect van de stem niet alleen veronderstelt dat de kiezer de garantie krijgt dat de kandidaat die hij heeft verkozen daadwerkelijk de hem toevertrouwde functie zal uitoefenen, maar tevens dat hij die zal uitoefenen tot op het einde. In het licht van dat beginsel kan de lering van het arrest nr. 73/2003 worden omgezet naar de met de bestreden norm beoogde situatie. In de beide gevallen weten de kiezers niet of de mandataris die zij hebben verkozen het mandaat dat hem werd toevertrouwd, zal waarnemen. De decreetgever vermocht, binnen de strikte beperkingen van zijn bevoegdheden, maatregelen te nemen die ertoe strekken de nodige transparantie te garanderen in verband met de bedoelingen van de kandidaten.

A.5.3. Wat de virtuele kandidaturen betreft, repliceert de Waalse Regering dat de wetgever niet concreet de omvang van dergelijke kandidaturen in verhouding tot de eerlijke kandidaturen moest kennen, vermits het aan hem stond aangepaste maatregelen te nemen opdat dergelijke kandidaturen, waarvan de verzoeker het bestaan toegeeft, zouden worden vermeden, aangezien hij het belang van het mandaat van parlements lid blijft vergelijken met het belang van het mandaat, niet van provincieraadslid maar van provinciaal gedeputeerde. De wetgever heeft een kandidaat die wordt verkozen bij de provincieraadsverkiezingen niet langer willen in staat stellen om zijn mandaat niet uit te oefenen en bijgevolg zijn mandaat van parlements lid enkel op te geven voor zover hij de garantie heeft om te worden aangewezen als provinciaal gedeputeerde.

A.5.4. Wat de evenredigheid van de maatregel betreft, blijft de Waalse Regering van mening dat de genomen maatregel de enige is die zowel de eerlijkheid als het nuttig effect van de stem garandeert. De door de verzoeker voorgestelde oplossing vereist een herziening van de Grondwet teneinde daarin het in het geding zijnde beginsel op te nemen dat transversaal op alle parlementaire vergaderingen van het land zouden moeten worden toegepast. Dat zou de enige manier zijn om de grondwettelijke belemmering te vermijden die voor een wetgever erin zou bestaan dat, ten aanzien van een vergadering die niet onder zijn bevoegdheid valt, expliciet of impliciet een grond van ambtsneerlegging in het leven wordt geroepen. Indien de Waalse decreetgever de door de verzoeker vooropgestelde formule verankert, zou hem worden verweten dat hij inbreuk maakt op de

bevoegdheidssfeer van de federale overheid die, door het goedkeuren van een bepaling in de Grondwet, de bijzondere wet of de gewone wet, als enige ertoe gemachtigd is de gronden van ambtsneerlegging in de betrokken parlementaire vergaderingen vast te stellen. Bovendien is de voorgestelde formule zelf verdacht, aangezien zij gebaseerd is op het beginsel volgens hetwelk een verkozen provincieraadslid ertoe zou zijn gehouden zijn mandaat gedurende ten minste enkele dagen uit te oefenen, terwijl de doelstelling van de wetgever erin bestaat elke verkozene ertoe aan te zetten zijn mandaat uit te oefenen gedurende de hele periode waarvoor het hem door de kiezers is toevertrouwd.

Wat betreft de zaak nr. 4001

A.6.1. Dezelfde verzoeker als in de zaak nr. 3943 stelt een beroep tot vernietiging en een vordering tot schorsing in van artikel L4142-1, § 4, 1°, van het Wetboek van de plaatselijke democratie en de decentralisatie, vervat in boek I, van deel IV van het vermelde Wetboek, zoals dat boek I is vervangen door artikel 2 van het decreet van het Waalse Gewest van 1 juni 2006. Een middel dat identiek is met datgene dat is opgeworpen in de zaak nr. 3943, wordt uiteengezet ter staving van zijn verzoekschrift.

A.6.2. Bij brief van 21 juni 2006 bevestigt de Waalse Regering officieel dat zij, voor zover alle partijen in het geding hetzelfde doen, eraan verzaakt procedurestukken neer te leggen in het raam van de zaak nr. 4001 en in verband met het beroep tot vernietiging en de vordering tot schorsing van artikel L4142-1, § 4, 1° van het Wetboek van de plaatselijke democratie en decentralisatie.

De Waalse Regering verwijst voor het overige naar alle procedurestukken die zij heeft neergelegd in het raam van de zaken nrs. 3943 en 3949.

A.7. Bij brief van 23 juni 2006 bevestigt de verzoeker in de zaak nr. 3943 dat hij voor de zaak nr. 4001 volledig verwijst naar de procedurestukken die hij heeft neergelegd in het raam van de zaken nrs. 3943 en 3949 en dat daaraan geen enkel argument moet worden toegevoegd. Hij verklaart bijgevolg te verzaken aan de gewone termijnen voor het indienen van een memorie en de oproeping.

- B -

Ten aanzien van het beroep tot vernietiging in de zaak nr. 4001

B.1. Artikel L4155-1, tweede lid, 6°, van het Wetboek van de plaatselijke democratie en de decentralisatie, zoals het werd gewijzigd bij artikel 49 van het decreet van het Waalse Gewest van 8 december 2005, bepaalde :

« Niet verkiesbaar zijn :

[...]

6° de leden van de Kamer van volksvertegenwoordigers, van de Senaat, van het Europees Parlement, van een Gemeenschaps- of Gewestparlement; ».

Die bepaling heeft betrekking op de verkiesbaarheid voor de provincieraad.

B.2.1. Bij decreet van 1 juni 2006, bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad* van 9 juni 2006 (eerste editie), heeft de Waalse decreetgever boek I van deel IV van het Wetboek van de plaatselijke democratie en de decentralisatie vervangen door de bepalingen vermeld in artikel 2 ervan.

Artikel 6 van het vermelde decreet bepaalt dat het decreet in werking treedt de dag van de bekendmaking ervan in het *Belgisch Staatsblad*, met uitzondering van artikel L4142-1, § 2, 7°, dat in werking treedt op 1 januari 2007.

B.2.2. In de memorie van toelichting bij het ontwerp van decreet dat heeft geleid tot de aanneming van het decreet van 1 juni 2006 wordt de door de Waalse decreetgever nagestreefde doelstelling beschreven als volgt :

« [Het decreet] stelt de algemene beginselen vast van het Waalse kiessysteem en definieert alle concepten die in de tekst worden gebruikt. Teneinde het kiesproces op rationele wijze te onderbouwen maar ook teneinde de lezing van de tekst zelf en de toepassing van de kiesprocedures te vergemakkelijken, worden de gehanteerde begrippen gedefinieerd in een inleidend hoofdstuk. Wanneer noodzakelijk, wordt in herinnering gebracht dat die begrippen worden gedefinieerd ten behoeve van het decreet, maar geen ruimere draagwijdte of andere reglementeringen beogen.

[Het decreet] stelt een aantal regels vast in verband met de kiezers, de kandidaten en de kiesverrichtingen, alsmede in verband met de organisatie en de geldigverklaring van de verkiezingen, met inbegrip van de klachten, de beroepen en de sancties;

[Het decreet] beschrijft een aantal materiële procedures die zullen worden toegepast voor de voorbereiding, de organisatie en het houden van de verkiezingen, de concretisering van de stemming, van de stemopneming en van de telling ».

B.2.3. Artikel 4155-1, tweede lid, 6°, van het Waalse Wetboek van de plaatselijke democratie en de decentralisatie werd aldus in het decreet van 1 juni 2006 vervangen door artikel L4142-1, § 4, dat bepaalt :

« In de provincieraad kunnen niet verkozen worden :

1° zij die lid zijn van de Kamer van Volksvertegenwoordigers, de Senaat, het Europees Parlement, een Gewest- of Gemeenschapsparlement; ».

Ten aanzien van het enige middel

B.3. Het enige middel is afgeleid uit de schending van de artikelen 8, 10 en 11 van de Grondwet, al dan niet in samenhang gelezen met artikel 162 van de Grondwet en met artikel 25 van het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten.

De verzoeker is van mening dat de bestreden bepaling op onevenredige wijze afbreuk doet aan het recht om zich kandidaat te stellen bij verkiezingen en een openbaar ambt te bekleden.

B.4. Artikel 8 van de Grondwet bepaalt :

« De staat van Belg wordt verkregen, behouden en verloren volgens de regelen bij de burgerlijke wet gesteld.

De Grondwet en de overige wetten op de politieke rechten bepalen welke de vereisten zijn waaraan men moet voldoen, benevens de staat van Belg, om die rechten te kunnen uitoefenen.

In afwijking van het tweede lid kan de wet het stemrecht regelen van de burgers van de Europese Unie die niet de Belgische nationaliteit hebben, overeenkomstig de internationale en supranationale verplichtingen van België.

Het stemrecht bedoeld in het vorige lid kan door de wet worden uitgebreid tot de in België verblijvende niet-Europese Unie onderdanen, onder de voorwaarden en op de wijze door haar bepaald ».

De artikelen 10 en 11 van de Grondwet bepalen :

« Art. 10. Er is in de Staat geen onderscheid van standen.

De Belgen zijn gelijk voor de wet; zij alleen zijn tot de burgerlijke en militaire bedieningen benoembaar, behoudens de uitzonderingen die voor bijzondere gevallen door een wet kunnen worden gesteld.

De gelijkheid van vrouwen en mannen is gewaarborgd.

Art. 11. Het genot van de rechten en vrijheden aan de Belgen toegekend moet zonder discriminatie verzekerd worden. Te dien einde waarborgen de wet en het decreet inzonderheid de rechten en vrijheden van de ideologische en filosofische minderheden ».

Artikel 162 van de Grondwet bepaalt :

« De provinciale en gemeentelijke instellingen worden bij de wet geregeld.

De wet verzekert de toepassing van de volgende beginselen :

1° de rechtstreekse verkiezing van de leden van de provincieraden en de gemeenteraden;

2° de bevoegdheid van de provincieraden en van de gemeenteraden voor alles wat van provinciaal en van gemeentelijk belang is, behoudens goedkeuring van hun handelingen in de gevallen en op de wijze bij de wet bepaald;

3° de decentralisatie van bevoegdheden naar de provinciale en gemeentelijke instellingen;

4° de openbaarheid van de vergaderingen der provincieraden en gemeenteraden binnen de bij de wet gestelde grenzen;

5° de openbaarheid van de begrotingen en van de rekeningen;

6° het optreden van de toezichthoudende overheid of van de federale wetgevende macht om te beletten dat de wet wordt geschonden of het algemeen belang geschaad.

Ter uitvoering van een wet, aangenomen met de in artikel 4, laatste lid, bepaalde meerderheid, kan de organisatie en de uitoefening van het administratief toezicht geregeld worden door de Gemeenschaps- of Gewestparlementen.

Ter uitvoering van een wet, aangenomen met de in artikel 4, laatste lid, bepaalde meerderheid, regelt het decreet of de in artikel 134 bedoelde regel de voorwaarden waaronder en de wijze waarop verscheidene provincies of verscheidene gemeenten zich met elkaar kunnen verstaan of zich kunnen verenigen. Evenwel kan aan verscheidene provincieraden of aan verscheidene gemeenteraden niet worden toegestaan samen te beraadslagen ».

Artikel 25 van het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten bepaalt :

« Elke burger heeft het recht en dient in de gelegenheid te worden gesteld, zonder dat het onderscheid bedoeld in artikel 2 wordt gemaakt en zonder onredelijke beperkingen :

a) Deel te nemen aan de behandeling van openbare aangelegenheden, hetzij rechtstreeks of door middel van vrijelijk gekozen vertegenwoordigers;

b) Te stemmen en gekozen te worden door middel van betrouwbare periodieke verkiezingen die gehouden worden krachtens algemeen en gelijkwaardig kiesrecht en bij geheime stemming, waardoor het vrijelijk tot uitdrukking brengen van de wil van de kiezers wordt verzekerd;

c) op algemene voet van gelijkheid te worden toegelaten tot de overheidsdiensten van zijn land ».

B.5. Het Waalse Gewest, dat bevoegd is om de samenstelling, de organisatie, de bevoegdheid en de werking van de gemeentelijke en provinciale instellingen te regelen overeenkomstig de artikelen 39 en 162 van de Grondwet en artikel 6, § 1, VIII, eerste lid, 1°, van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen, kan regels uitvaardigen in verband met de verkiezingen van die organen en inzonderheid de verkiesbaarheidsvoorwaarden voor de provincieraad vaststellen. Doordat de aangevochten bepaling erin voorziet dat de leden van de Kamer van volksvertegenwoordigers, van de Senaat, van het Europees Parlement of van een Gemeenschaps- of Gewestparlement niet verkiesbaar zijn voor de provincieraad, regelt ze een gewestelijke aangelegenheid. Zij heeft noch tot doel noch tot gevolg het statuut van de voormelde parlementsleden te regelen.

B.6. Het kiesrecht en het verkiesbaarheidsrecht zijn fundamentele politieke rechten in een rechtsstaat, die, krachtens de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, zonder discriminatie moeten worden gewaarborgd. Die rechten zijn evenwel niet absoluut. Zij kunnen worden beperkt op voorwaarde dat die beperkingen een wettig doel nastreven en evenredig zijn met dat doel.

B.7.1 Krachtens artikel L2212-74, § 1, 1°, van het Wetboek van de plaatselijke democratie en de decentralisatie, is het mandaat van provincieraadslid onverenigbaar met dat van parlementslied.

Die onverenigbaarheid verhoogt het risico op virtuele kandidaturen voor de verkiezingen van de provincieraad, waarbij een kandidaat verzaakt aan het mandaat van provincieraadslid waarvoor hij werd verkozen, omdat hij niet bereid is aan zijn mandaat van parlementslied dat hiermee onverenigbaar is, te verzaken.

Teneinde de kiezer het nuttig effect van zijn stem te waarborgen en dergelijke virtuele kandidaturen te verbieden heeft de Waalse decreetgever met de aangevochten bepaling de parlementsleden in functie onverkiesbaar verklaard voor de provincieraadsverkiezingen.

Uit de parlementaire voorbereiding blijkt immers het volgende :

« Het ontwerp-decreet wil immers de vaststelling verhelpen volgens welke sommige kandidaturen enkel tot doel hebben voorkeurstemmen aan te leveren van personen die bekend zijn op andere machtsniveaus voor een verkiezing waarbij zij niet de bedoeling hebben zich in te zetten via het mandaat dat hun zal worden toevertrouwd.

Tot nog toe werd dat euvel enkel verholpen door onverenigbaarheden. Met het voorstel om zulks te verhelpen via het begrip verkiesbaarheid, gaat het voorliggende ontwerp-decreet, vanuit dezelfde bekommernis van transparantie ten aanzien van de kiezer, een stap verder » (*Parl. St.*, Waals Parlement, 2004-2005, nr. 204/64, p. 99) (eigen vertaling).

B.7.2. De Waalse decreetgever streeft een wettig doel na, namelijk het nuttig effect van de stem van de kiezers waarborgen. Het Hof dient voorts te onderzoeken of de bestreden maatregel redelijkerwijze verantwoord is ten aanzien van die doelstelling.

B.7.3. De voorwaarden waarvan het recht om zich kandidaat te stellen afhankelijk wordt gemaakt, moeten een weergave zijn van de bekommernis om de integriteit en doeltreffendheid te behouden van een kiesprocedure die ertoe strekt de wil van het volk vast te stellen via het algemeen stemrecht.

De verkiesbaarheid is een grondrecht met als doel zich kandidaat te kunnen stellen voor een mandaat van vertegenwoordiger van het volk. Daaruit volgt dat aan dit recht veel striktere eisen kunnen worden gesteld dan aan het stemrecht, in het bijzonder wanneer die vereisten tot doel hebben het nuttig effect van de stem van de kiezer te waarborgen.

B.7.4. De bestreden maatregel is niet onevenredig ten aanzien van het nagestreefde doel : de beperking van het recht op verkiesbaarheid vormt geen absolute belemmering om zich kandidaat te stellen voor de provincieraadsverkiezingen; de betrokkene kan dat verhelpen door ontslag te nemen uit de door de bestreden bepaling beoogde politieke mandaten.

B.8. Het enige middel is niet gegrond.

Ten aanzien van de beroepen tot vernietiging in de gevoegde zaken nrs. 3943 en 3949

B.9. De verzoekende partijen in de gevoegde zaken nrs. 3943 en 3949 vorderen de vernietiging van artikel L4155-1, tweede lid, 6°, van het Wetboek van de plaatselijke democratie en de decentralisatie, zoals het werd gewijzigd bij artikel 49 van het decreet van het Waalse Gewest van 8 december 2005 houdende wijziging van sommige bepalingen van het Wetboek van de plaatselijke democratie en de decentralisatie, bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad* van 2 januari 2006.

Zoals het Hof heeft vastgesteld in B.2.1, is de voormelde bepaling vervangen door artikel L4142-1, § 4, van het decreet van 1 juni 2006.

Aangezien het Hof het beroep tot vernietiging ingesteld tegen artikel L4142-1, § 4, heeft verworpen, en rekening houdend met het feit dat de in de zaken nrs. 3943 en 3949 aangevochten bepaling niet is toegepast, is het beroep tot vernietiging in de gevoegde zaken nrs. 3943 en 3949 zonder voorwerp geworden.

Ten aanzien van de vordering tot schorsing in de zaak nr. 4001

B.10. De schorsingsprocedure heeft tot doel te vermijden dat een wettelijke norm waartegen een beroep tot vernietiging is ingesteld, schadelijke gevolgen zou hebben gedurende de periode die noodzakelijk is voor het onderzoek van dat beroep. Te dezen doet het arrest over het beroep tot vernietiging het voorwerp van de vordering tot schorsing verdwijnen.

Om die redenen,

het Hof

verwerpt de beroepen.

Aldus uitgesproken in het Frans, Nederlands en het Duits, overeenkomstig artikel 65 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof, op de openbare terechtzitting van 28 juli 2006.

De griffier,

De voorzitter,

P.-Y. Dutilleux

M. Melchior